

Handläggare
Löwgren Helene Göransdotter

Datum
2019-01-07

Diarienummer
SCN-2016-0229

Socialnämnden

Återrapport till Länsstyrelsen i Stockholms län för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering - delredovisning år 2018

Förslag till beslut

Socialnämnden föreslås besluta

att lämna bifogad återrapport avseende Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering till Länsstyrelsen i Stockholms län.

Bakgrund

Sveriges regering har beslutat om en långsiktig strategi för romsk inkludering som gäller till och med år 2032 (skr. 2011/12:56). Inom ramen för strategin utlyste kulturdepartementet år 2016 ett bidrag för utveckling av kommunal verksamhet för romsk inkludering för att intensivifiera arbetet. Uppsala kommun sökte bidraget genom beslut i kommunstyrelsen den 6 april 2016.

Uppsala kommun valdes av regeringen ut till en av fem utvecklingskommuner för romsk inkludering och beviljades bidrag för perioden 1 juni 2016 till 30 juni 2018. Socialnämnden ansvarar för utvecklingsarbetet i enlighet med ansökan.

Uppsala kommun har i skrivelse från kulturdepartementet den 22 juni 2017 erbjudits att förlänga perioden som utvecklingskommun för ytterligare två år, 2018 – 2020, vilket kommunen gjorde. Beslut om detta togs i kommunstyrelsen den 22 augusti 2017.

Det ekonomiska stöd som ges en utvecklingskommun är 500 000 kr. per år under perioden. Medlen ska användas till att bygga upp en struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering och bedriva metodutveckling inom de områden som utpekats i strategin. Medlen används till att täcka utbildnings- och kulturinsatser, metodarbete, processtöd, information, deltagande i konferenser och seminarier.

I ansökan att bli utvecklingskommun för romsk inkludering identifierade kommunen fyra områden att arbeta med: stärka civilsamhällets organisering, socialtjänst, arbetsmarknad samt utbildning med fokus på grundskolan. Dessa områden identifierades på basen av kunskaper och erfarenheter från tidigare arbetsmarknadsprojekt och de behov minoriteten hade gett uttryck för i samråd och i det samhällsvägläsnande arbetet.

I september 2016 hölls en workshop med representanter för nationella minoriteten romer som bekräftade en fortsatt inriktning på de tidigare fyra identifierade områdena. Under samma månad hölls en workshop med tjänstepersoner från de berörda förvaltningarna inom kommunen. Utifrån workshoparna arbetades en aktivitetsplan fram för Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering.

Arbetet med implementeringen av utvecklingsarbetet i de kommunala verksamheterna enligt aktivitetsplanen påbörjades under 2017. Perspektivet är långsiktigt och arbetet sker i ett samarbete mellan socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, kulturförvaltningen och kommunledningskontoret. Det är viktigt att säkerställa att kompetensen finns kvar i kommunens verksamheter även efter det att tiden som utvecklingskommun är över, vilket är en central tanke i arbetet med romsk inkludering.

Länsstyrelsen i Stockholms län har ansvar för samordning och uppföljning över arbetet nationellt med romsk inkludering. Länsstyrelsen vill ha en återrapportering från Uppsala kommun av utvecklingsarbetet för år 2018.

Ärendet

I denna delredovisning rapporteras det fortsatta implementeringsarbetet för romsk inkludering som gjorts kommunövergripande inom Uppsala kommun år 2018. Involverade förvaltningar har varit socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, kulturförvaltningen, utbildningsförvaltningen samt kommunledningskontoret.

Rapporten innehåller genomförda kompetenssatsningar inom de olika områdena, genomförda publika arrangemang samt utvecklingsarbetet tillsammans med den nationella minoriteten romer bosatta i Uppsala.

Den nationella strategin för romsk inkludering samt utvecklingsarbetet innefattar inte gruppen utsatta EU-medborgare.

Socialförvaltningen

Kaisa Björnström
Direktör

Socialnämnden
Rapport

Datum:
2019-01-10

Diarienummer
SCN-2016-0229

Handläggare:
Helene Löwgren
Emilia Huczko

Länsstyrelsen Stockholm
Enheten för arbetsmarknads- och rättighetsfrågor
Box 22067
104 22 Stockholm

Återrapportering till Länsstyrelsen Stockholm

Utifrån regeringens intentioner med bidragen till utvecklingskommunerna, önskar Länsstyrelsen en återrapportering som omfattar svar på frågorna nedan.

1. Strategisk nivå

Hur har kommunen arbetat under 2018 med att bygga upp en långsiktig struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering?

Vilka funktioner/förvaltningar har involverats i arbetet?

För att utvecklingsarbetet för romsk inkludering ska uppnå hållbara och långsiktiga resultat var det viktigt att utveckla en plan tillsammans med romer genom en tydlig och välförankrad aktivitetsplan. Kommunen började arbetet initialt genom att genomföra workshops tillsammans med målgruppen samt workshops med tjänstepersoner från utbildning-, kultur-, social- och arbetsmarknadsförvaltningarna. Workshopparna utmynnade i en aktivitetsplan. Det finns en samordningsgrupp som ser till att planen genomförs och att resultat kontinuerligt följs upp. Samordningsgruppen består av samordnare för Uppsala som utvecklingskommun, samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens samt utvecklingsledare för nationella minoriteter inom kommunen.

Kommunstyrelsen har beslutat att det samordnande utvecklingsarbetet för Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering ska samordnas av socialnämnden. En styrgrupp finns bestående av tjänstepersoner från utbildning-, kultur-, social- och arbetsmarknadsförvaltningarna samt från kommunledningskontoret och samordningsgruppen. Syftet med styrgruppen är att stötta genomförandet av aktivitetsplanen och att se till att målen och aktiviteterna blir en naturlig del av den kommunala verksamheten samt att förstärka arbetet med romsk inkludering inom tre centrala områden där romers rättigheter fortfarande kränks; rätten till utbildning, rätten till arbete och rätten till bostad.

Kontaktpersoner finns från respektive förvaltning och kommunen verkar för en aktiv delaktighet av målgruppen för att säkerställa romskt inflytande och för en god dialog med verksamheter.

2. Metodutveckling

Beskriv hur kommunen har arbetat med metodutveckling under 2018?

Det är viktigt att ni redovisar inom varje område i strategin som ni arbetar med.

Civilsamhällets organisering

Föregående år ingick Uppsala kommun samverkan med Uppsala Läns Bildningsförbund (ULB) och Antidiskrimineringsbyrån Uppsala. ULB erhöll medel från Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor (MUCF) för att bedriva hälsofrämjande insatser riktade till romer genom projektet ”Bygga förening, bygga kompetens, bygga broar - bygg upp dig själv!”

Målet med projektet var att romer bosatta i Uppsala skulle bilda en förening som representerar flera olika grupper av romer och tillsammans bli starkare som grupp. Detta var ett önskemål från minoriteten och som uttalades vid den workshop som genomfördes under arbetet med att ta fram en aktivitetsplan. ULB anställde en projektledare med romsk språk- och kulturkompetens och som arbetade i nära samverkan med Uppsala kommuns samhällsväglare under första halvåret av 2018. Uppsala kommuns samhällsväglare var ett stöd i att mobilisera målgruppen och mötesplats Kafé Romano fanns tillgängligt för att samlas och för att sprida, fånga upp och nå ut med information.

Kafé Romano

Kafé Romano är en plattform och mötesplats för personer som tillhör den nationella minoriteten romer bosatta i Uppsala. Samhällsväglaren bjuder regelbundet in till träffar på kvällstid ungefär en gång i månaden med olika teman. Ett tema under året har varit att stärka det romska språket och samhällsväglaren har bjudit in tjänstepersoner som i dialog med minoriteten samtalat utifrån önskade frågor från minoriteten. Vid ett sådant tillfälle deltog bland annat kommunens budget- och skuldrådgivare.

Socialtjänst

Under 2018 erbjöds personal inom socialförvaltningen samt förtroendevalda inom socialnämnden att delta i en halv utbildningsdag med workshop kring ett inkluderande arbetssätt. Kompetenssatsningen genomfördes i samverkan med Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) i Malmö stad tillsammans med utredare vid Socialstyrelsen. RIKC och Socialstyrelsen besökte Uppsala kommun under två dagar och presenterade teoretiska förklaringsmodeller som förutsättningar för romsk inkludering. En av modellerna beskriver hur antiziganism existerar på såväl individuell som på strukturell nivå och att det finns behov av en diskursiv förändring som möjliggör nya sätt att tänka, känna och tala, och därmed också handla. Deltagarna funderade över vilka som är ”vi och dom andra” och vilka utmaningar som finns med att skapa ett nytt vi.

Utifrån Socialstyrelsens utbildningsmaterial *"I bemötandet tar framtiden form"* reflekterade deltagarna över åtgärder som skyddar mot diskriminering och antiziganism.

Utbildningen var initialt riktad till socialförvaltningen men då alla platser inte fylldes erbjöds utbildningen även till personal från omsorgs-, arbetsmarknad- och kulturförvaltningen samt till personal inom HR och kommunledningskontoret. Deltog gjorde 35 personer från nämnda förvaltningar och deltagarna gav mycket höga poäng i utvärderingarna och samtliga uttryckte att det var en viktig och lärorik kompetenssatsning.

Efter utbildningen fick deltagarna ta del av fördjupningsmaterial och kontaktuppgifter för romsk inkludering lokalt samt nationellt via mail. Utbildningstillfällena ledde också till att fler personer inom kommunen visat ett större engagemang för frågor om romsk inkludering, ett rättighetsbaserat arbetssätt och för kommunens ansvar som skyldighetsbärare att säkerställa rättigheter för de nationella minoriteterna. Vi planerar att genomföra liknande kompetenssatsningar under kommande år.

Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) i Malmö stad tillsammans med Socialstyrelsen genomförde en workshop i "Inkluderande arbetssätt".

Uppsala kommuns samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetens berättar om utvecklingsarbetet för ungdomsambassadörerna. Fotograf Atnan Kruezi

Samordnaren har under året informerat om kommunens utvecklingsarbete för romsk inkludering på ett av socialförvaltningens chefsmöten då ett 50-tal chefer deltog. Då uppmärksammades även den kommande kompetenssatsningen för personal inom förvaltningen. Tillsammans med utredare vid Socialstyrelsen har en presentation över kommunens utvecklingsarbete gjorts för förtroendevalda inom socialnämnden och samtidigt visades Socialstyrelsens utbildningsmaterial ”*I bemötandet tar framtiden form*” samt den 20-åriga nationella strategin för romsk inkludering.

Samhällsväglarens funktion som stöd i individärenden

Samhällsväglaren fungerar som en länk mellan romer och offentlig förvaltning och arbetar för att skapa större tillit och förtroende till kommunens olika verksamheter.

Under delar av sommaren har samhällsväglaren auskullerat vid socialförvaltningens reception för barn- och ungdomsenheter. En modell som bygger på kunskapsöverföring från flera håll genom att samhällsväglaren sprider kunskap om arbetet för romsk inkludering internt inom socialförvaltningen samtidigt som samhällsväglaren får kunskap om andra delar av kommunens arbete. Det är en viktig tillgång då samhällsväglaren verkar som stöd i individärenden och verkar som brobyggare mellan förvaltning och individer.

Bostad

Tillsammans med socialförvaltningens boendeenhet planeras en kompetenssatsning riktad till hyresvärdar, bostadsbolag samt olika enheter inom kommunen som arbetar med boendefrågor för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden. Arbetet inleddes med att en arbetsgrupp bestående av en tjänsteperson från kundservice och förmedling vid Uppsala bostadsförmedling, en förvaltare vid stadsbyggnadsförvaltningen samt en bostadskonsulent inom boendeenheten vid socialförvaltningen i Uppsala kommun tillsammans med samordnaren gjorde en gemensam studieresa till Malmö i september 2018 och deltog i Boverkets utbildning för ”lika-behandling av romer på bostadsmarknaden”. Samtidigt gjordes ett studiebesök vid Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö stad. Vår förhoppning är att kunna fullfölja den planerade utbildningen tillsammans med Boverket under 2019 i Uppsala.

Utbildningstillfällena under hösten resulterade i att fler medarbetare inom flera av kommunens förvaltningar fått kunskap om utvecklingsarbetet för romsk inkludering, ett rättighetsbaserat arbetssätt samt fått en större förståelse för kommunen som skyldighetsbärare att säkerställa rättigheter för de nationella minoriteterna. Det har även resulterat i att det finns fler kontaktpersoner för arbetet inom socialförvaltningen. Vi planerar att genomföra liknande kompetenssatsningar under året som kommer.

Arbetsmarknad

Under slutet av föregående år erbjöds en kompetenssatsning för romsk inkludering med fokus på arbetsmarknad för tjänstepersoner inom arbetsmarknadsförvaltningen samt förtroendevalda inom arbetsmarknadsnämnden. Medarbetare inom arbetsförmedlingens lokalkontor i Uppsala bjöds också in. Kompetenssatsningen genomfördes under fyra tillfällen utsträckt under perioden oktober 2017 till och med februari 2018. Således hölls två av utbildningstillfällena under 2018 och vid ett av dessa tillfällen medverkade nationella samordnaren från Arbetsförmedlingen då temat var hur Arbetsförmedlingen arbetar med den nationella strategin för romsk inkludering.

Vid samma tillfälle medverkade även Arbetsförmedlingens kundresurs med romsk språk- och kulturkompetens från Malmö stad samt medarbetare från Romsk informations- och kunskapscenter i Malmö vilka tillsammans berättade om sina erfarenheter utifrån projektsamverkan mellan AF och Malmö stad kring romsk inkludering. Vid sista utbildningstillfället i februari 2018 var fokus ett rättighetsbaserat arbetssätt och fokus på kommunen som skyldighetsbärare. Antidiskrimineringsbyrån Uppsala deltog vid detta tillfälle och följde upp en reflektionsövning kring ett normkritiskt förhållningssätt som gavs vid första utbildningstillfället i oktober.

Kompetenssatsningen erbjöds till både förtroendevalda, chefer samt handläggare och av drygt 30 personer som deltog i kompetenssatsningen var det två med chefsansvar samt fyra förtroendevalda som deltog under ett av fyra tillfällen. Samtliga deltagare uttryckte att utbildningen varit en ögonöppnare och lärorik. Flera som deltog uttryckte att kompetenssatsningen som gavs också skulle riktas specifikt till chefer vilka har ett viktigt ansvar för att ge legitimitet kring den romska frågan och till utvecklingsarbetet.

Efter utbildningen fick deltagarna ta del av material och kontaktuppgifter till fortsatt arbete för romsk inkludering lokalt samt nationellt via mail. Utbildningstillfällena bidrog till att fler medarbetare fått ökad kompetens och varit engagerade i arbetet för romsk inkludering och ett rättighetsbaserat arbetssätt samt kommunens ansvar som skyldighetsbärare att säkerställa rättigheter för de nationella minoriteterna. Planer finns att genomföra en form av "kunskaps- och inspirationsdag" för medarbetare från flera förvaltningar under kommande år.

Samhällsvägledning

Samhällsvägledaren med romsk språk- och kulturkompetens har, sedan flera år, en öppen mottagning två gånger i veckan i arbetsmarknadsnämndens lokaler på Navet Kungsgatan 85, med samhällsvägledning för den nationella minoriteten romer. Dit kommer såväl bokade som spontana besök. Samhällsvägledning på Navet har bedrivits under flera år och samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens är en resurs för övriga medarbetare inom kommunen. Tjänstepersoner vänder sig också direkt till samhällsvägledaren för råd och stöd i arbetet med minoriteten romer.

Dialogmöten

Inför hösten 2018 planerades för dialogmöten tillsammans med nationella minoriteten romer och tjänstepersoner inom arbetsmarknadsförvaltningen. I första hand skulle två dialogmöten genomföras på temana vuxenutbildning samt arbetsmarknadsinsatser med möjlighet att ta upp alla frågor som rör arbetsmarknad. Önskemål har tidigare kommit från minoriteten om att genomföra dialogmöten inom området utifrån romers livssituation samt vilket stöd minoriteten kan få med insatser och matchningsmöjligheter inom arbetsmarknadsområdet.

Förvaltningen som skyldighetsbärare får på så vis en möjlighet att se över om utbudet inom arbetsmarknadsförvaltningen stämmer överens med vad rättighetsinnehavarna själva efterfrågar. Dialogmötena ger förvaltningen en kunskap direkt från rättighetsinnehavarna vad som kan vara särskilt viktigt att fokusera på och vad kommunen som skyldighetsbärare behöver tänka på för att erbjuda lämpliga åtgärder.

Vid samråd med minoriteten i maj 2018 diskuterades frågan och de personer från minoriteten som deltog i samrådet var positiva till att dialogmöten tillsammans med arbetsmarknadsförvaltningen och arbetsmarknadsnämnden skulle genomföras. På dialogmötena är det viktigt att representationen från målgruppen blir så bred som möjligt. Av olika anledningar har dialogmötena skjutits fram och kommer att genomföras under 2019.

Utbildning

I januari 2018 erbjöds Uppsalas femteklassare att se teaterföreställningen Katitzi på Reginateatern i Uppsala. Genomförandet skedde i samverkan mellan utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen, Reginateatern samt Ormteatern i Haninge och vilket beskrivs nedan under rubriken "Kultur och språk".

Varje pedagog som tillsammans med sin klass såg föreställningen erhöll varsin bokkasse som de fick med sig till klassrummet. Kassen var fylld med Katitziboken, SO-boken "Antiziganismen i Sverige" med lärarhandledning, information om romers historia och nuvarande situation i Sverige samt tips på länkar för fortsatta samtal och arbete i skolan med nationella minoriteter och mänskliga rättigheter.

Alla pedagoger med klasser har erbjudits efterföljande samtal med besök i klasserna för att få lyssna på den svenskromska historien. Under vårterminen genomfördes ett tiotal besök i skolklasser med samhällsvägledaren tillsammans med Fred Taikon respektive samhällsvägledaren tillsammans med pedagog Angelina Dimiter Taikon som alturnerades i klassrummen. Erbjudande om efterföljande samtal och besök i klasserna har varit mycket uppskattat av pedagogerna och lärare hör fortfarande av sig för önskan om klassbesök.

Modersmålslärare

Trots att kommunen har annonserat vid ett flertal tillfällen för att finna en modersmålslärare i romani chib har kommunen inte lyckats att rekrytera någon lärare. Det är ett bekymmer som Uppsala kommun delar med flera andra kommuner och kommunen behöver se över vilka vägar och möjligheter som behöver tas för att kunna erbjuda modersmål i romani chib.

Kultur och språk

Erbjudande om att se Katitzi, en dramatisering av Katarina Taikons första bok, gick ut till alla skolor via utbildningsförvaltningen centralt samt genom information på kubik.se, en webbsida för pedagoger som kulturförvaltningen ansvarar för. Katitzi var bearbetad för att anpassas som skolföreställning och sågs av 1 416 elever (56 stycken skolklasser) från 44 olika grundskolor i Uppsala, varav 5 fristående skolor, under perioden 23 – 26 januari 2018 och en offentlig föreställning på Reginateatern gavs den 28 januari.

Teaterföreställningen Katitzi spelades av Ormteatern i Haninge på Reginateatern i Uppsala.
Fotograf Jim Elfström

Synpunkter inhämtades från representanter från nationella minoriteten romer innan beslut fattades om att spela Katitzi. Av de romer som kände till teaterföreställningen var alla positiva. Även de romer som inte hade sett föreställningen ställde sig positiva till att visa Katitzi och till att berätta om romers historia för grundskoleelever. Syftet med att spela teaterföreställningen för grundskolan var att väcka intresse, öka kunskapen och förståelsen för romsk historia, kultur och den nationella minoriteten romer samt uppmuntra till samtal i skolorna kring romers livssituation och de mänskliga rättigheterna.

Katitzi gavs för utsålda hus och var mycket uppskattad av lärare och elever. Fotograf Jim Elfström

Vi minns Förintelsen

Den 24 januari 2018 gavs ett program på stadsbiblioteket i Uppsala där kommunen särskilt ville uppmärksamma romer under Förintelsen. Författare Monica Hirsch och Ingrid Schiöler, sakkunnig i romska frågor, berättade om boken *”Det tysta arvet”*. I boken berättar överlevande, barn och barnbarn till överlevande om vad som hände dem och andra romer under andra världskriget.

Fred Taikon, redaktör för tidningen *É Romani Glinda*, inledde programmet med att berätta om Förintelsen av romer. Programmet genomfördes under veckan - *Vi minns Förintelsen* - då Uppsala kommun satte fokus på frågor om delaktighet, vikten av att minnas vår historia och alla människors lika värde. Med programmet vill kommunen synliggöra romers historia för allmänheten och därmed skapa en förståelse för gruppens villkor.

Romer under Förintelsen – föredrag och samtal på stadsbiblioteket i Uppsala utifrån boken *Det tysta arvet*, tillsammans med Fred Taikon, Ingrid Schiöler och Monica Hirsch. Moderator var Peter Gustavsson (s), kulturnämndens ordförande. Fotograf Jim Elfström

Monica Hirsch läser ur boken *Det tysta arvet*, stadsbiblioteket i Uppsala. Författaren gav en klassuppsättning av boken "Det tysta arvet" i gåva till en gymnasieskola i Uppsala. Fotograf Jim Elfström

Den 27 januari, under veckan - *Vi minns Förintelsen* - uppmärksammade Uppsala kommun tillsammans med Uppsala Konsert & Kongress den internationella minnesdagen för Förintelsens offer med ett publikt program för allmänheten med tal, sång och musik på Uppsala Konsert & Kongress.

Vid programmet för Förintelsens minnesdag på UKK medverkade kulturföreningen Bahtale Roma tillsammans med musikgruppen Trio X. Fotograf Jim Elfström

Främja det romska språket

Den 4 januari 2018 inleddes året med att Jami Faltin, då nybliven segrare i "Ortens bästa poet", deltog som gästpoet vid "Poetry Slam" och läste sin poesi för ett drygt 50-tal personer. Det publika kvällsprogrammet arrangerades av Reginateatern i Uppsala tillsammans med Sävja kulturcenter. Jamis poesi handlar oftast om livet som finsk och rom i Sverige och Jami återkom till Uppsala och läste sin poesi under den Internationella Romadagen 8 april.

För att synliggöra och stärka språket romani chib tog samhällsvägledaren initiativ till att bjuda in Fred Taikon, redaktör för tidningen *É Romani Glinda*, som driver ett projekt vars syfte är att öka läsförståelsen för barn och vuxna romer samt verkar för att göra biblioteken tillgängliga för romska familjer. Fred Taikon vill med sitt arbete väcka intresset för språket hos romska föräldrar och uppmuntra dem till läsning och till att söka modersmålsundervisning för sina barn och ungdomar.

Samhällsvägledaren bjöd först in Fred Taikon till en träff tillsammans med nationella minoriteten romer med familjer på Kafé Romano där romska böcker och läromedel presenterades. Därefter anordnades en träff tillsammans med inbjudna bibliotekarier och ett uppföljningsmöte hölls senare på Kafé Romano med besök av bibliotekarier som då träffade familjer från minoriteten. Det begynnande arbetet planeras vidare tillsammans med biblioteket samt verkar för att det finns romska böcker med fler varieteter av romani chib för utlåning på biblioteken samt tillgängliggöra biblioteket för minoriteten.

Kompetenssatsning för fritidsledare

En dag i mars 2018 hölls en halv kompetensdag för fjorton fritidsledare inom Fritid Uppsala, en del av kulturförvaltningen. Utbildningsdagen genomfördes utifrån önskemål från fritidsledarna som efterfrågade mer kunskap kring romers situation. Året dessförinnan hade fritidsledare deltagit i en kompetenssatsning som genomfördes på ett flertal fritidsklubbar under höstlovet. Samhällsvägledaren höll en föreläsning och workshop om romernas historia tillsammans med Angelina Dimiter-Taikon, pedagog vid Södertörns Högskola.

Dokumentation och uppföljning

Samordnare för utvecklingsarbetet och samhällsvägledaren dokumenterar regelbundet planerade samt genomförda aktiviteter löpande under året i ett uppföljningsdokument. Planering och avstämningar av pågående och kommande aktiviteter sker kontinuerligt tillsammans med kontaktpersoner inom respektive förvaltning. Likaså sker planering av interna kompetenssatsningar för personal tillsammans med kontakt- och nyckelpersoner inom de respektive förvaltningarna.

Samordnaren ansvarar för att utvecklingsarbetet gällande socialnämndens ansvarsområde för romsk inkludering redovisas samt följs upp i samband med kommunens tertiärluppföljning.

I Program för Uppsala kommuns arbetsmarknadspolitik 2018 – 2022 som beslutades i kommunfullmäktige den 11 december 2017 nämns Aktivitetsplan - Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering som ett relaterat dokument. Likaså nämns Aktivitetsplan – Uppsala som utvecklingskommun för romsk inkludering som ett relaterat dokument i förslag till nytt kulturpolitiskt program.

3. Romsk delaktighet och inflytande

Hur har romsk delaktighet och inflytande säkerställts i kommunens utvecklingsarbete under 2018? Har kommunen brobyggare eller liknande funktioner? Har kommunen en samrådsgrupp/romskt råd?

Uppsala kommun har sedan 2014 en tillsvidareanställd samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens. Samhällsvägledaren gick romsk brobyggartutbildning på Södertörns Högskolan 2014 – 2016 med inriktning mot socialtjänst och hälso- och sjukvård.

En gång i månaden bjuder samhällsvägledaren in till ett Kafé Romano, en mötesplats för alla romska grupper vars syfte är att stärka romsk delaktighet och inflytande och aktivt arbeta för gruppens rättigheter. Utifrån gruppens önskemål erbjuds föreläsningar, filmvisning och samtal inom områden som skola, arbetsmarknad, socialtjänst, hälsa, kultur och övriga teman och frågor som berör minoriteten.

Genom Kafé Romano så verkar samhällsvägledaren för att mobilisera gruppen och tillsammans med minoriteten förbereda inför samrådsmöten, samlar idéer och synpunkter som lyfts vidare till berörda inom kommunen. Samhällsvägledaren uppmuntrar målgruppen till att vara delaktiga och komma med idéer samt att organisera sig. Nu planeras till exempel innehåll för den Internationella Romadagen den 8 april.

Om behov finns så gör samhällsvägledaren även hembesök. Arbetet bygger på tillit och förtroende och kontakt tas både med äldre samt med föräldrar innan kontakt tas med barn och ungdomar. Gruppen erhåller regelbundet inbjudan till Kafé Romano samt annan relevant information som berör minoriteten via mail, post och sms.

Kommunen arbetar på många sätt genom att söka kontakt med minoriteten. Bland annat har kommunen tagit fram en broschyr riktad till minoriteten om att kommunen vill ha kontakt och där romers kunskaper och erfarenheter ska tas tillvara. Likaså finns information på kommunens hemsida.

Tillsammans med romer och resande uppmärksammar Uppsala kommun den Internationella Romadagen 8 april samt Resandefolkets högtidsdag den 29 september. Båda högtidsdagarna har uppmärksammats med publika program på olika kulturcentra i Uppsala. Dagarna har innehållit program med tal av en politiker, musik- och sånguppträdanden samt föreläsningar av romer och resande. Programmen och högtidsdagarna har annonserats i lokaltidningen i Uppsala och till båda dagarna har allmänheten kommit. Samhällsvägledaren har tillsammans med romer och resande, unga såväl som äldre, samt medarbetare från Uppsalas kulturcenter arbetat med planering av program samt med utförandet.

Romskt brobyggarnätverk

Samhällsvägledaren ansvarar för ett romskt brobyggarnätverk med deltagare från hela landet, vilka träffas regelbundet 2 - 3 tillfällen per termin. Många av brobyggarna/samhällsvägledarna arbetar tämligen självständigt och kan sakna någon att rådgöra med. Det finns många nya brobyggare/samhällsvägledare som behöver få stöd och råd i sitt arbete och det är oerhört viktigt att träffas och utbyta erfarenheter med varandra.

Ett fungerande nätverk kan vara ett effektivt verktyg i uppdraget. Viktigt med utbyte av erfarenheter och att samlas för att diskutera och dela med sig av utmaningar i respektive kommun samt ta hjälp av varandra att nå ut med information till enskilda romer runt om i landet.

Samråd

Samråd har återkommande genomförts tillsammans med den nationella minoriteten romer sedan 2012 och påbörjades under tiden med arbetsmarknadsprojekt Romané Bucá. Samråden är öppna för alla som är intresserade och vill delta och inbjudan har gått ut öppet. Kommunalrådet 2014 - 2018 med ansvar för mänskliga rättigheter har varit ordförande på samråden och inbjudan har även gått till tjänstepersoner i styrgruppen samt till politiker inom de respektive nämnderna. Samråden har genomförts i snitt en gång per termin. Deltagare har varit unga såväl som vuxna men det är och har varit svårigheter med kontinuitet och delaktighet från målgruppen.

Minoriteten har möjlighet att föreslå frågor som ska tas upp på samråden men det har varit en oregelbunden närvaro från minoriteten vilket påverkat kontinuiteten. Samråden har genomförts på olika platser i Uppsala samt varit förlagda till efter ordinarie kontorstid, vilket har varit önskemål från minoriteten.

Det är viktigt att samråden upplevs som meningsfulla och att det finns kontinuitet. Det återstår också att se hur beslutsfattandet ska beakta samråden. Samhällsvägledaren har arbetat med förberedelse inför samråd samt att följa upp och sprida information om samråden genom Kafé Romano.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ändrades från 1 januari 2019. Kommunen arbetar med att förbättra och utöka informationen till både berörda minoriteter, allmänheten och den egna organisationen. Dels kommer informationen på kommunens webbsidor ses över och utökas, dels kommer informations- och kunskapshöjande insatser göras. Kommunen arbetar också med framtagande av mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet.

Dialogmöte kring barn- och ungdomspolitiskt program

Under hösten 2018 bjöd kommunen in alla nationella minoritetsbarns vårdnadshavare till ett dialogmöte kring det kommande barn- och ungdomspolitiska programmet. Det framkom under dialogmötet hur viktigt det är att visa goda förebilder för barn och unga. Flera vårdnadshavare vittnade om hur deras barn kunde känna stolthet och glädje för sin historia istället för att skämmas. Den positiva känslan var förknippad med hur lärare i skolan och andra vuxna på ett positivt vis hade synliggjort barnet och dennes historia och kultur i klassrummet. Flera uttryckte vid träffen att de nationella minoriteterna har flera beröringspunkter och gemensamma intressen och flera sade också att de skulle vilja ha gemensamma träffar.

Romska ungdomsambassadörer på besök i Uppsala

I maj månad fick Uppsala kommun besök av tio romska ungdomsambassadörer – två ambassadörer utsedda från varje utvecklingskommun för romsk inkludering. Ambassadörerna utbildas av Länsstyrelsen i Stockholms län, Skolverket samt Romska Ungdomsförbundet om strategin för romsk inkludering, romsk historia och om mänskliga rättigheter.

De har till uppgift att sprida kunskap om strategin för romsk inkludering till romska barn och ungdomar samt distribuera läromedlet *Antiziganismen i Sverige* till rektorer och pedagoger.

Tillsammans med Erland Kaldaras, ordförande i det Romska Ungdomsförbundet, besöker de romska ungdomsambassadörerna alla fem utvecklingskommuner för romsk inkludering. Vid besöket i Uppsala deltog Ilona Szatmári Waldau (V), tidigare kommunalråd med ansvar för mänskliga rättigheter, tidigare ordförande i kommunfullmäktige Carl Lindberg (S), tidigare ordförande i socialnämnden Kjell Haglund (V) samt samordningsgruppen för utvecklingsarbetet.

Besöket planerades tillsammans med en av Uppsalas ungdomsambassadörer och under besöket berättade vi om utvecklingsarbetet för romsk inkludering. Vi fick också ta del av ambassadörernas erfarenheter av arbetet i respektive kommun. Det var ett mycket givande och intressant möte där vi utbytte erfarenheter och samtalande bland annat om skolboken *Antiziganismen i Sverige*, som riktar sig till elever på högstadiet och gymnasiet och handlar om kränkningar av romer under 1900-talet. Boken är framtagen av Kommissionen mot Antiziganism och presenterar begreppet antiziganism genom romernas kultur och historia. En av ambassadörernas uppgift är att sprida boken till rektorer och lärare.

Kommunen har en dialog med de romska ungdomsambassadörerna i Uppsala och försöker möjliggöra för ett gemensamt fortsatt arbete.

Ambassadörerna gjorde också ett besök på Upplandsmuseet och fick ta del av hur museet arbetade tillsammans med romer i den tidigare utställningen "Romska Röster" som visades på Upplandsmuseet och som vandringsutställning i flera städer i Sverige.

Romska ungdomsambassadörer från alla utvecklingskommuner på studiebesök i Uppsala.

Vid studiebesöket fick ambassadörerna samtala med dåvarande ordförande i Uppsala kommunfullmäktige Carl Lindberg (s) samt dåvarande kommunalråd med ansvar för mänskliga rättigheter i Uppsala Ilona Szatmári-Waldau (v).

Romska ungdomsambassadörer och tidigare ordförande i socialnämnden Kjell Haglund (v) som deltog i samtalet under studiebesöket. Fotograf Atnan Kruezi

4. Jämställdhet

Konkretisera hur kvinnor/män, flickor/pojkar har nåtts av olika insatser under 2018?

Jämställdhet är ett prioriterat område i kommunen och ska genomsyra all verksamhet. Kommunen är noga med att försöka få en representation som är så jämställd som möjligt i både offentliga sammanhang som i arbetsgrupper. Gällande jämställdhet så vet vi att det är ett eftersatt område inom minoritetspolitiken, det visar inte minst Lennart Rhodins utredning om en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88).

Till mötesplats Kafé Romano, som beskrivits tidigare i rapporten, har samhällsvägledaren bjudit in alla bosatta romer i Uppsala oberoende av ålder eller kön.

Vuxna och ungdomar från olika romska grupper planerade tillsammans Internationella Romadagen den 8 april samt deltog i firandet.

Under första halvåret 2018 samverkade kommunen med Uppsala Läns Bildningsförbund (ULB) som genom folkbildning som metod genomförde olika aktiviteter tillsammans med den nationella minoriteten.

5. Mänskliga rättigheter

På vilket sätt grundar sig arbetet i kommunen på mänskliga rättigheter? Hur säkerställer kommunen särskilt principen om icke-diskriminering? Beskriv arbetet utifrån dels strategisk nivå och dels utifrån de insatser som ni genomfört.

Uppsala kommun arbetar för lika rättigheter och möjligheter för alla som bor i kommunen. Alla ska ha samma möjligheter att ta del av den service och de tjänster som kommunen erbjuder. Den 8 mars 2017 fastställde kommunstyrelsen handlingsplan 2017 – 2019 *Främja mänskliga rättigheter och motverka diskriminering och rasism*.

Utvecklingsarbetet för romsk inkludering utgår från de mänskliga rättigheterna och principen om icke-diskriminering och samverkar under kommunens MR-paraply. Under hela 2018 har Uppsala kommun drivit ett utvecklingsarbete med ett människorättsbaserat arbetssätt inom fyra pilotverksamheter; fritid, förskola, arbetsmarknad och konstmuseum.

Samordnaren för utvecklingskommun för romsk inkludering har deltagit i utvecklingsarbetet och romers utsatthet och livssituation har synliggjorts under utbildningen. Under utvecklingsarbetet med ett människorättsbaserat arbetssätt har de mänskliga rättigheterna omsatts i praktiken och arbetet har letts av kommunledningskontoret. Kommunen ska skapa ett utbildningsmaterial för att inspirera men också för att få andra verksamheter att börja arbeta rättighetsbaserat. I kommunens mål och budget står att kommunen ska fortsätta driva och arbeta för ett rättighetsbaserat arbetssätt.

Under samtliga kompetenssatsningar som genomförts för romsk inkludering under 2018 har romers utsatthet och att många romer döljer sin identitet belysts, likaså diskrimineringslagstiftningen och diskrimineringsgrunderna.

Kommunen kommer fortsätta att kompetensutbilda personal inom mänskliga rättigheter och ett rättighetsbaserat arbetssätt, att kommunen säkerställer rättigheterna för de nationella minoriteterna, diskrimineringslagstiftningen och alla människors lika värde.

Medarbetare från flera förvaltningar i Uppsala kommun tillsammans med Erland Kaldaras, Romska Kulturcentret i Malmö, under en "kunskaps- och inspirationsdag" för romsk inkludering.
Fotograf Susanne Järved

I mars 2018 genomfördes Demokrativeckan – en vecka med fokus på demokrati, mänskliga rättigheter, civilkurage och allas lika värde. Veckan arrangerades av Uppsala kommun tillsammans med lokala samarbetspartners. Sunita Memetovic, jurist, föreläste om "Antiziganismen i Sverige" på Sävja kulturcentrum och samhällsvägledaren höll en föreläsning om romsk historia i samverkan med ULB och studieförbundet NBV. I samband med den internationella dagen för avskaffande av rasdiskriminering var Sunita Memetovic inbjuden talare vid kommunfullmäktiges möte i Uppsala.

Samhällsvägledare och samordnare har deltagit i en tvådagars utbildning för processledare i medborgardialog i komplexa samhällsfrågor på SKL. Och samordnare har tillsammans med kommunledningskontoret social hållbarhet deltagit vid två workshopstillfällen med nationella nätverk för mänskliga rättigheter på SKL.

Antidiskrimineringsbyrån Uppsala (ADU) har medverkat i kompetensutbildning för personal under 2018. Samhällsvägledaren planerar tillsammans med ADU att genomföra en satsning kring diskrimineringslagstiftningen på Kafé Romano.

Demokratiambassadör

Uppsala kommun genomförde en utbildningsatsning och rekryterade personer som arbetade som demokratiambassadörer inför valet i september 2018. I satsningen deltog en romsk ungdom för att nå ut med information om varför det är viktigt att rösta och hur valet går till. Dennes uppgift var att sprida information, bidra till att fler röstar och riktade sig specifikt till den nationella minoriteten romer vilket gjordes bland annat genom Kafé Romano.

Demokratiambassadörer i Uppsala kommun 2018. Fotograf Alex Giacomini

6. Utmaningar

Vilka utmaningar har kommunen haft i arbetet med romsk inkludering under 2018?

Kommunen arbetar och har arbetat målmedvetet med att ge den nationella minoriteten romer möjlighet till inflytande och delaktighet. Arbetet bygger på uthållighet och långsiktighet där kommunen arbetar på många sätt med att ta kontakt och sprida information om minoritetens rättigheter samt sprida information om frågor som särskilt berör minoriteten.

Dock möter kommunen svårigheter med att nå ut till alla inom den nationella minoriteten romer. Det kommer färre personer till Kafé Romano trots kontinuerligt arbete med att söka upp och nå ut med information. Kommunen har utmaningar med att samla minoriteten fullt ut till samråd då det saknas representation från flera romska grupper och det har varit svårt att hålla kontinuiteten i samråden då olika representanter deltagit från gång till gång.

Tillit och förtroende är viktigt. Orsaken till att kommunen inte når fullt ut till alla inom minoriteten romer kan ha flera förklaringar. Kommunen behöver fortsätta att hitta nya vägar och metoder för att säkerställa den nationella minoritetens delaktighet och inflytande.

Det är också en utmaning att få gehör för arbetet internt och att nå ut i organisationen. Utvecklingsarbetet för romsk inkludering behöver ha en långsiktig lösning liknande förvaltningsområden som finns för sverigefinnar, tornedalingar samt samer. Sådana förvaltningsområden får ett öronmärkt statsbidrag.

Det är ett bekymmer att kommunen inte har någon modersmålsläroare och inte kan erbjuda undervisning i romani chib. Kommunen behöver se över vilka möjligheter som kan finnas och som behöver tas för att kunna erbjuda modersmålsundervisning i romani chib.

7. Övrigt

Finns det något annat som ni vill att Länsstyrelsen/regeringen bör känna till om ert arbete?

”Glappet”

De statliga myndigheterna och utvecklingskommunerna borde få ett gemensamt uppdrag som sträcker sig över en gemensam tidsperiod. Så att det möjliggör för ett samverkansarbete som stärker hållbarheten i arbetet för romsk inkludering. Som det ser ut idag så är där ett ”glapp” mellan myndigheternas respektive utvecklingskommunernas uppdrag. Önskvärt hade till exempel varit om Arbetsförmedlingens lokalkontor i Uppsala hade haft en kundresurs med romsk språk- och kulturkompetens under samma tidsperiod som Uppsala kommun aktivt arbetar som utvecklingskommun för romsk inkludering. Kommunen skulle behöva ett mer statligt och gemensamt stöd i utvecklingsarbetet. Då hade vi tillsammans, statlig myndighet och kommun, kunnat arbeta för en gemensam hållbarhet. Det hade på flera sätt gynnat arbetet för romsk inkludering och bidragit till att främja nationella minoritetens romers rätt till arbete.

Idag utvecklas mycket av arbetet genom att vi själva skapar- och tar egna individuella kontakter. Många gånger bygger det fortsatta utvecklingsarbetet på tillfälligheter därför att samordnare och olika tjänstepersoner tillfälligtvis ”råkar” träffa på rätt person på en konferens eller liknande och där skapar kontakt. Det är naturligtvis också viktigt och bra men arbetet är inte hållbart på det viset. Vi säkerställer inte efterlevnaden av romers- och alla de nationella minoriteternas rättigheter om vi inte har ett gemensamt uppdrag och att ett gemensamt strategiskt arbete möjliggörs.

Likaså finns en stor risk att den planerade kompetenssatsningen i Uppsala för hyresbolag och hyresvärdar tillsammans med Boverket och deras utbildning *”Likabehandling av romer på bostadsmarknaden”* inte kommer att kunna genomföras under 2019 då myndighetens uppdrag tog slut den sista december 2018. Mycket tid och arbete har lagts ned 2018 med att identifiera och ta kontakt med nyckelpersoner i Uppsala som kan delta samt aktivt verka för att genomföra Boverkets utbildning för hyresbolag och hyresvärdar i Uppsala.

Oklart också hur en fortsatt samverkan kring romsk inkludering tillsammans med Socialstyrelsen kan fortsätta framöver då deras uppdrag avslutades den sista december 2018.

Lokal samverkan en framgångsfaktor

Kommunen värdesätter samarbetet med lokala aktörer och anser att det är en framgångsfaktor som bidrar till att främja den nationella minoritetens rättigheter inom en rad områden. Kommunen fortsätter att verka för lokala samarbeten såsom bland annat Länsstyrelsen i Uppsala, Region Uppsala, Antidiskrimineringsbyrån Uppsala, Barnombudet i Uppsala län, studieförbund, Upplandsmuseet m.fl. för att säkerställa romers mänskliga rättigheter.

Samhällsvägledaren har tillsammans med Gävle kommun besökt Hälsinglands museum och sett utställningen ”Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning”. En vandringsutställning med pedagogiskt material som tillkommit på initiativ av Erland Kaldaras Romska kulturcentret Malmö och Gunilla Stenberg/Hälsinglands museum. Utställningen kommer att visas på Upplandsmuseet

den 8 maj – 27 oktober 2019. Kommunen vill verka för att det goda samarbetet som redan finns med Upplandsmuseet fortsätter även under utställningstiden för ”Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning”.